

ปัจจัยทางค่านประชากรที่มีผลต่อภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีที่เค้าย้ายถิ่น
และไมเค้าย้ายถิ่น ในเขตเมืองของประเทศไทย

ปัจจัยทางค่านประชากรเป็นปัจจัยที่มีผลต่อภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีมากที่สุด ปัจจัยหนึ่ง และในการศึกษาถึงภาวะเจริญพันธุ์ของสตรี ก็คือการศึกษาถึงตัวแปรต่าง ๆ ทางประชากร ซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง เพราะสตรีจะมีจำนวนบุตรมากหรือน้อยอย่างไร นอกจากจะเกี่ยวข้องกับปัจจัยทางค่านสังคมและเศรษฐกิจแล้ว ปัจจัยค่านอายุ อายุแรกสมรส ช่วงระยะเวลาของการสมรส และการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิของสตรี ก็มีส่วนอยู่ด้วยอย่างมาก และเมื่อปัจจัยทางค่านประชากรมีความสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งกับภาวะเจริญพันธุ์ของสตรี ก็ย่อมมีผลต่อสตรีที่มีสถานภาพการย้ายถิ่นด้วยเช่นกัน ดังนั้นจึงสนใจศึกษาว่า ปัจจัยทางค่านประชากรนี้จะมีผลต่อภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีที่เค้าย้ายถิ่น กับสตรีที่ไม่เค้าย้ายถิ่น แตกต่างกันหรือไม่ โดยแยกออกเป็นปัจจัยย่อย ๆ ดังนี้

5.1 อายุของสตรี อายุของสตรีในที่นี้หมายถึง อายุของสตรีในขณะที่ทำการสำรวจ และปัจจัยค่านอายุของสตรีที่นับว่าเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีอย่างมาก เพราะสตรีสามารถจะมีบุตรได้ก็ต่อเมื่อมีอายุอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม สำหรับการศึกษานี้ได้ใช้ภาวะเจริญพันธุ์สะสม (Cumulative Fertility) ของสตรีที่มีสถานภาพสมรสในปัจจุบัน (Currently Married) มาศึกษา ดังนั้นระดับภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีก็ย่อมจะมีความสัมพันธ์ในทางเดียวกันกับอายุของสตรีด้วย และสตรีที่เค้าย้ายถิ่นมักจะชอบรับการเปลี่ยนแปลงในสิ่งใหม่ ๆ ได้ง่ายกว่าและมากกว่าสตรีที่ไม่เค้าย้ายถิ่น และสตรีที่เค้าย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง ก็อาจจะต้องการระยะเวลาสักพักหนึ่งในการปรับตนเองและครอบครัวให้คุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมทางสังคมและเศรษฐกิจ รวมทั้งแบบวิถีการดำรงชีวิต

อยู่ในเขตเมืองที่ตนไต่ย้ายถิ่นเข้าไปอาศัยอยู่ด้วย ซึ่งไต่ตั้งสมมติฐานเอาไว้ว่า "ในกลุ่มอายุกลุ่มเดียวกัน สตรีที่ไต่ย้ายถิ่นน่าจะมีภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่าสตรีที่ไม่ไต่ย้ายถิ่น"

จากตารางที่ 10 จะเห็นว่า ในกลุ่มอายุกลุ่มเดียวกัน สตรีที่ไต่ย้ายถิ่นในช่วงหนึ่งของชีวิต จะมีระดับภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่าสตรีที่ไม่ไต่ย้ายถิ่น อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ หรืออาจจะกล่าวได้ว่ามีระดับภาวะเจริญพันธุ์ไม่แตกต่างกัน ทั้งที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และในเขตเมืองอื่น ๆ ยกเว้นในเขตกรุงเทพมหานคร ในกลุ่มอายุ 30 - 34 ปี และกลุ่มอายุ 35 - 39 ปี สตรีที่ไต่ย้ายถิ่นในช่วงหนึ่งของชีวิต จะมีระดับภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่าสตรีที่ไม่ไต่ย้ายถิ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สำหรับสตรีที่ไต่ย้ายถิ่นภายในห้าปี จะมีระดับภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่าสตรีที่ไม่ไต่ย้ายถิ่นภายในห้าปี ในกลุ่มอายุกลุ่มเดียวกันทุกกลุ่ม โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร สตรีที่ไต่ย้ายถิ่นภายในห้าปี จะมีระดับภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่าสตรีที่ไม่ไต่ย้ายถิ่นในกลุ่มอายุกลุ่มเดียวกันเกือบทุกกลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นในกลุ่มอายุสูง ๆ หรือกลุ่มอายุ 40 ปีและสูงกว่าขึ้นไป สตรีที่ไต่ย้ายถิ่นภายในห้าปีจะมีระดับภาวะเจริญพันธุ์ไม่แตกต่างกับสตรีที่ไม่ไต่ย้ายถิ่น และในเขตเมืองอื่น ๆ สตรีที่ไต่ย้ายถิ่นภายในห้าปี จะมีระดับภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่าสตรีที่ไม่ไต่ย้ายถิ่นในกลุ่มอายุกลุ่มเดียวกัน เกือบทุกกลุ่ม ยกเว้นในกลุ่มอายุน้อย ๆ หรือกลุ่มอายุต่ำกว่า 24 ปี และในกลุ่มอายุสูง ๆ หรือกลุ่มอายุ 40 ปีและสูงกว่าขึ้นไป สตรีที่ไต่ย้ายถิ่นภายในห้าปีจะมีระดับภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่าสตรีที่ไม่ไต่ย้ายถิ่น อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ หรืออาจจะกล่าวได้ว่า มีระดับภาวะเจริญพันธุ์ไม่แตกต่างกัน

นั่นคือผลจากการศึกษานี้ไม่สนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งเอาไว้ สำหรับสตรีที่ไต่ย้ายถิ่นในช่วงหนึ่งของชีวิต กับสตรีที่ไม่ไต่ย้ายถิ่น ทั้งที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และในเขตเมืองอื่น ๆ ส่วนสตรีที่ไต่ย้ายถิ่นภายในห้าปี กับสตรีที่ไม่ไต่ย้ายถิ่นภายในห้าปีนั้น ผลที่ได้จากการศึกษาส่วนใหญ่สนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งเอาไว้ ทั้งที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และในเขตเมืองอื่น ๆ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าสตรีที่ไต่ย้ายถิ่น-

ตารางที่ 10 จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยของสตรีที่มีสถานภาพสมรสใน
ปัจจุบัน จำแนกตามสถานภาพการย้ายถิ่น อายุของสตรี และ
เขตที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน

เขตที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน และอายุของสตรีที่มีสถาน ภาพสมรสในปัจจุบัน	สถานภาพการย้ายถิ่น			
	การย้ายถิ่นในช่วงหนึ่งขอชีวิต		การย้ายถิ่นภายในห้าปี	
	เคยย้ายถิ่น	ไม่เคยย้ายถิ่น	เคยย้ายถิ่น	ไม่เคยย้ายถิ่น
<u>รวมทุกเขตที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน</u>				
รวม	3.8(998)*	4.2(878)	3.0(767)*	4.6(1,127)
ต่ำกว่า 20 ปี	0.6(30)	0.9(23)	0.7(40)	1.0(13)
20 - 24 ปี	1.3(127)	1.5(96)	1.3(172)*	1.7(54)
25 - 29 ปี	2.3(163)	2.5(119)	2.0(153)*	2.8(127)
30 - 34 ปี	3.4(180)*	3.9(185)	3.2(158)*	3.9(212)
35 - 39 ปี	4.2(163)*	5.0(153)	4.0(94)*	4.9(224)
40 - 44 ปี	5.5(108)	5.8(114)	5.5(64)	5.7(163)
45 - 49 ปี	5.6(79)	5.6(83)	5.4(35)	5.7(127)
50 ปีขึ้นไป	5.8(148)	5.7(105)	5.8(48)	5.8(207)

ตารางที่ 10 (ต่อ) จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยของสตรีที่มีสถานภาพสมรส
ในปัจจุบัน จำแนกตามสถานภาพการย้ายถิ่น อายุของสตรี และ
เขตที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน

เขตที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน และอายุของสตรีที่มีสถาน ภาพสมรสในปัจจุบัน	สถานภาพการย้ายถิ่น			
	การย้ายถิ่นในช่วงหนึ่งของชีวิต		การย้ายถิ่นภายในห้าปี	
	เคยย้ายถิ่น	ไม่เคยย้ายถิ่น	เคยย้ายถิ่น	ไม่เคยย้ายถิ่น
<u>เขตกรุงเทพมหานคร (กรุงเทพ-ธนบุรี)</u>				
รวม	3.7(660)*	4.1(412)	3.0(439)*	4.5(642)
ต่ำกว่า 20 ปี	0.7(21)	1.1(7)	0.6(24) (*ก)(4)	
20 - 24 ปี	1.3(79)	1.7(38)	1.3(90)*	1.8(28)
25 - 29 ปี	2.2(119)	2.2(54)	1.8(93)*	2.7(78)
30 - 34 ปี	3.1(116)*	3.9(93)	3.1(88)*	3.7(124)
35 - 39 ปี	4.1(104)*	4.9(82)	3.8(60)*	4.8(128)
40 - 44 ปี	5.1(72)	5.7(58)	5.2(38)	5.4(97)
45 - 49 ปี	5.6(45)	5.4(39)	5.7(15)	5.4(69)
50 ปีขึ้นไป	5.9(104)	5.1(41)	6.1(31)	5.6(114)

ตารางที่ 10 (ต่อ) จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยของสตรีที่มีสถานภาพสมรส
ในปัจจุบัน จำแนกตามสถานภาพการย้ายถิ่น อายุของสตรี และ
เขตที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน

เขตที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน และอายุของสตรีที่มีสถาน ภาพสมรสในปัจจุบัน	สถานภาพการย้ายถิ่น			
	การย้ายถิ่นในวงหนึ่งของชีวิต		การย้ายถิ่นภายในห้าปี	
	เคยย้ายถิ่น	ไม่เคยย้ายถิ่น	เคยย้ายถิ่น	ไม่เคยย้ายถิ่น
เขตเมืองอื่น ๆ				
รวม	4.1(380)	4.2(466)	3.1(325)*	4.8(485)
ต่ำกว่า 20 ปี	0.6(9)	0.7(16)	0.7(16)	0.6(9)
20 - 24 ปี	1.4(48)	1.4(58)	1.4(82)	1.6(26)
25 - 29 ปี	2.5(44)	2.7(65)	2.3(60)*	3.0(49)
30 - 34 ปี	3.8(64)	3.8(92)	3.4(70)*	4.2(88)
35 - 39 ปี	4.4(59)	5.2(71)	4.3(34)*	5.0(96)
40 - 44 ปี	6.5(36)	5.9(56)	5.9(26)	6.2(66)
45 - 49 ปี	5.6(34)	5.8(44)	5.2(20)	6.0(58)
50 ปีขึ้นไป	5.6(44)	6.1(64)	5.2(17)	6.0(93)

(*ก) ตัวอย่างมีน้อยกว่า 5 ราย

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 เมื่อใช้ค่า t ทดสอบทางเดียว

ภายในห้าปี ยอมรับการเปลี่ยนแปลงในสิ่งใหม่ ๆ (Innovation) ได้ง่ายกว่า และมากกว่าสตรีที่ไม่เคยย้ายถิ่น และสตรีที่เคยย้ายถิ่นในช่วงหนึ่งของชีวิต ประกอบกับการย้ายถิ่นภายในห้าปี คือการย้ายถิ่นเข้ามาอาศัยอยู่ในเขตเมืองไม่ถึงห้าปี อันเป็นช่วงระยะเวลาที่จำกัดเกินไปในการปรับตัวเองและครอบครัวให้คุ้นเคยกับแบบวิถีการดำเนินชีวิต และสภาพแวดล้อมทางสังคมและเศรษฐกิจในเขตเมืองที่ย้ายถิ่นเข้าไปอาศัยอยู่ได้ทัน

ส่วนในกลุ่มอายุน้อย ๆ หรือในกลุ่มอายุต่ำกว่า 24 ปี และในกลุ่มอายุสูง ๆ หรือในกลุ่มอายุ 40 ปีและสูงกว่าขึ้นไป สตรีที่เคยย้ายถิ่นภายในห้าปี จะมีระดับภาวะเจริญพันธุ์ไม่แตกต่างกับสตรีที่ไม่เคยย้ายถิ่นภายในห้าปีนั้น อาจจะเป็นเพราะว่าในกลุ่มอายุต่ำกว่า 24 ปี เป็นกลุ่มอายุที่สตรีซึ่งทำการสมรส ระดับภาวะเจริญพันธุ์จึงไม่แตกต่างกัน และในกลุ่มอายุ 40 ปีและสูงกว่าขึ้นไป เป็นกลุ่มอายุที่ใกล้จะพ้นวัยเจริญพันธุ์หรือพ้นวัยเจริญพันธุ์ไปแล้ว ระดับภาวะเจริญพันธุ์หรือภาวะเจริญพันธุ์สะสมจึงไม่แตกต่างกัน ซึ่งผลจากการศึกษานี้ก็คล้ายคลึงกับการศึกษาของ Macisco, Bouvier และ Weller ในเขตเมืองซานฮวน ประเทศเปอร์โตริโก เมื่อ พ.ศ.2503¹ คล้ายคลึงกับการศึกษาของ Elizaga ในเขตเมืองซานติอาโก ประเทศชิลี เมื่อ พ.ศ.2509² คล้ายคลึงกับการศึกษาของ Jae-Young Park และ Insook H. Park ในเขต-

¹John J. Macisco Jr., Leon F. Bouvier, and Robert H. Weller, "The Effect of Labor Force Participation on the Relation Between Migration Status and Fertility in San Juan, Puerto Rico," The Milbank Memorial Fund Quarterly 48 (January 1970) : 57.

²Juan C. Elizaga, "A Study of Migration to Greater Santiago (Chile)," Demography 3 (1966) : 361-362.

เมือง ประเทศเกาหลี เมื่อ พ.ศ.2513¹ คล้ายคลึงกับการศึกษาของ Hendershot ในเขตเมือง ประเทศฟิลิปปินส์ เมื่อ พ.ศ.2513² คล้ายคลึงกับการศึกษาของ Goldstein และ เพ็ญพร วีระสวัสดิ์ ในเขตเมือง ประเทศไทย เมื่อ พ.ศ.2513³ และก็คล้ายคลึงกับการศึกษาของ อภิชาติ จรรย์สุทธิรังค์ และ อุไรวรรณ คณิงสุขเกษม ในเขตกรุงเทพมหานคร เมื่อ พ.ศ.2519⁴

5.2 อายุแรกสมรสของสตรี บัจจุบันค่านอายุแรกสมรสของสตรี เป็นบัจจุบันที่สำคัญอย่างหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อภาวะเจริญพันธุ์ของสตรี และถ้าสตรีทำการสมรสตั้งแต่อายุยังน้อย โอกาสที่จะมีบุตรจำนวนมากก็สูงขึ้น เว้นเสียแต่ว่าสตรีนั้นได้ใช้วิธีการป้องกันการปฏิสนธิ หรือหย่า หรือแยก หรือเป็นหม้ายเท่านั้น สำหรับในการศึกษานี้ เพื่อที่จะศึกษาว่า สตรีที่เคยย้ายถิ่น กับสตรีที่ไม่เคยย้ายถิ่น ที่มีอายุแรกสมรสในกลุ่มเดียวกัน

¹Jae-Young Park and Insook H. Park, "Migration and Female Labor Force Impact on Korean Fertility," in Interdisciplinary Communications Program, Smithsonian Institution : Occasional Monograph Series No.5 Vol.1, pp. 268-270.

²Gerry E. Hendershot, "Cityward Migration and Urbanization Fertility in the Philippines," Philippine Sociological Review 19 (July and October 1971) : 185-186.

³Sidney Goldstein and Penporn Tirasawat, The Fertility of Migrants to Urban Places in Thailand, pp. 22-25.

⁴อภิชาติ จรรย์สุทธิรังค์ และ อุไรวรรณ คณิงสุขเกษม, "ภาวะเจริญพันธุ์ของผู้อยู่ย้ายถิ่นใหม่ในแหล่งเสื่อมโทรม ในกรุงเทพมหานคร," ในการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง การศึกษาค้นพบพฤติกรรมการเจริญพันธุ์และการวางแผนครอบครัวของไทย, หน้า

จะมีระดับภาวะเจริญพันธุ์ หรือภาวะเจริญพันธุ์สะสมแตกต่างกันหรือไม่ โดยไต่ตั้งสมมติฐานเอาไว้ว่า "ในกลุ่มอายุแรกสมรสกลุ่มเดียวกัน สตรีที่เคยย้ายถิ่นน่าจะมีภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่าสตรีที่ไม่เคยย้ายถิ่น"

จากตารางที่ 11 จะเห็นว่า ในกลุ่มอายุแรกสมรสกลุ่มเดียวกัน สตรีที่เคยย้ายถิ่นในช่วงหนึ่งของชีวิต จะมีระดับภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่าสตรีที่ไม่เคยย้ายถิ่น อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ หรืออาจจะกล่าวได้ว่า มีระดับภาวะเจริญพันธุ์ไม่แตกต่างกัน ทั้งที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และในเขตเมืองอื่น ๆ ยกเว้นในเขตกรุงเทพมหานคร ในกลุ่มอายุแรกสมรส 18 - 19 ปี และในกลุ่มอายุแรกสมรส 22 - 24 ปี และในเขตเมืองอื่น ๆ ในกลุ่มอายุแรกสมรส 18 - 19 ปี สตรีที่เคยย้ายถิ่นในช่วงหนึ่งของชีวิต จะมีระดับภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่าสตรีที่ไม่เคยย้ายถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สำหรับสตรีที่เคยย้ายถิ่นภายในห้าปี จะมีระดับภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่าสตรีที่ไม่เคยย้ายถิ่นภายในห้าปี ในกลุ่มอายุแรกสมรสกลุ่มเดียวกันเกือบทุกกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นในกลุ่มอายุแรกสมรส 30 ปีและสูงกว่าขึ้นไป สตรีที่เคยย้ายถิ่นภายในห้าปี จะมีระดับภาวะเจริญพันธุ์ไม่แตกต่างกับสตรีที่ไม่เคยย้ายถิ่น ทั้งที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และในเขตเมืองอื่น ๆ

นั่นคือระดับภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีที่เคยย้ายถิ่นในช่วงหนึ่งของชีวิตจะไม่แตกต่างกับสตรีที่ไม่เคยย้ายถิ่น ในกลุ่มอายุแรกสมรสกลุ่มเดียวกันทุกกลุ่ม ทั้งที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และในเขตเมืองอื่น ๆ ซึ่งไม่สนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งเอาไว้ แต่สตรีที่เคยย้ายถิ่นภายในห้าปี จะมีระดับภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่าสตรีที่ไม่เคยย้ายถิ่นในกลุ่มอายุแรกสมรสกลุ่มเดียวกันเกือบทุกกลุ่ม ทั้งที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และในเขตเมืองอื่น ๆ ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งเอาไว้ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่า สตรีที่เคยย้ายถิ่นภายในห้าปี คือสตรีที่ย้ายถิ่นเข้ามาอาศัยอยู่ในเขตเมืองไม่ถึงห้าปี อันเป็นช่วงระยะเวลาที่จำกัดเกินไปในการปรับตนเองและครอบครัวให้คุ้นเคยกับแบบวิถีการดำเนินชีวิต และสภาพ

ตารางที่ 11 จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยของสตรีที่เคยสมรส จำแนกตามสถานภาพการย้ายถิ่น อายุแรกสมรสของสตรี และเขตที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน

เขตที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน และอายุแรกสมรสของ สตรี	สถานภาพการย้ายถิ่น			
	การย้ายถิ่นในช่วงหนึ่งของชีวิต		การย้ายถิ่นภายในห้าปี	
	เคยย้ายถิ่น	ไม่เคยย้ายถิ่น	เคยย้ายถิ่น	ไม่เคยย้ายถิ่น
<u>รวมทุกเขตที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน</u>				
รวม	3.9(1,159)*	4.1(993)	3.1(876)*	4.6(1,291)
ต่ำกว่า 18 ปี	4.8(185)	4.8(183)	3.6(145)*	5.5(223)
18 - 19 ปี	4.3(317)*	5.0(237)	3.6(228)*	5.2(331)
20 - 21 ปี	4.3(243)	4.3(200)	3.1(176)*	5.1(272)
22 - 24 ปี	3.0(197)*	3.7(194)	2.4(161)*	4.0(232)
25 - 29 ปี	2.8(168)	2.8(131)	2.3(132)*	3.2(171)
30 ปีขึ้นไป	1.9(49)	2.1(48)	2.2(34)	1.9(62)
<u>เขตกรุงเทพมหานคร (กรุงเทพ-ธนบุรี)</u>				
รวม	3.8(779)*	4.1(464)	3.0(518)*	4.5(737)
ต่ำกว่า 18 ปี	4.9(119)	4.9(78)	3.7(75)*	5.5(121)
18 - 19 ปี	4.3(203)*	5.1(108)	3.7(129)*	5.2(185)
20 - 21 ปี	4.2(173)	4.1(93)	3.0(110)*	4.9(163)
22 - 24 ปี	2.6(126)*	3.8(95)	2.2(90)*	3.8(131)
25 - 29 ปี	2.7(118)	2.6(69)	2.3(90)*	3.0(99)
30 ปีขึ้นไป	1.9(40)	1.5(20)	1.8(24)	1.8(35)

ตารางที่ 11 (ต่อ) จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยของสตรีที่เคยสมรส
จำแนกตามสถานภาพการย้ายถิ่น อายุแรกสมรสของสตรี
และเขตที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน

เขตที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน และอายุแรกสมรสของ สตรี	สถานภาพการย้ายถิ่น			
	การย้ายถิ่นในช่วงหนึ่งของชีวิต		การย้ายถิ่นภายในห้าปี	
	เคยย้ายถิ่น	ไม่เคยย้ายถิ่น	เคยย้ายถิ่น	ไม่เคยย้ายถิ่น
เขตเมืองอื่น ๆ				
รวม	4.1(380)	4.2(529)	3.2(358)*	4.8(557)
ต่ำกว่า 18 ปี	4.6(66)	4.7(105)	3.5(70)*	5.4(102)
18 - 19 ปี	4.2(114)*	4.9(129)	3.5(99)*	5.3(146)
20 - 21 ปี	4.7(70)	4.5(106)	3.2(66)*	5.4(109)
22 - 24 ปี	3.8(71)	3.6(99)	2.7(71)*	4.3(101)
25 - 29 ปี	3.2(50)	3.0(62)	2.4(42)*	3.5(72)
30 ปีขึ้นไป	1.7(9)	2.6(28)	3.0(10)	2.1(27)

*มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 เมื่อใช้ค่า t ทดสอบทางเดียว

แวดล้อมทางสังคมและเศรษฐกิจใน เขตที่ตนได้ย้ายถิ่นเข้าไปอาศัยอยู่ได้ทัน ประกอบกับสตรีที่เคยย้ายถิ่นภายในห้าปีอาจจะยอมรับการเปลี่ยนแปลงในสิ่งใหม่ ๆ (Innovation) ได้มากกว่าและง่ายกว่าสตรีที่ไม่เคยย้ายถิ่น และสตรีที่เคยย้ายถิ่นในช่วงหนึ่งของชีวิตด้วย แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า ในกลุ่มอายุแรกสมรส 30 ปีและสูงกว่าขึ้นไป สตรีที่เคยย้ายถิ่นภายในห้าปี จะมีระดับภาวะเจริญพันธุ์ไม่แตกต่างกับสตรีที่ไม่เคยย้ายถิ่น ทั้งที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และเขตเมืองอื่น ๆ นั้นอาจจะเป็นเพราะว่า มีอายุแรกสมรสที่สูง ทำให้ช่วงระยะเวลาของการสมรสหรือการอยู่กับสามีฉันสามีภรรยา น้อยลง โอกาสที่จะมีบุตรจึงลดลง ระดับภาวะเจริญพันธุ์จึงไม่แตกต่างกัน ซึ่งผลจากการศึกษานี้คล้ายคลึงกับการศึกษาของ Duncan ในเขตเมืองดีทรอยท์ ประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อ พ.ศ. 2505¹ และคล้ายคลึงกับการศึกษาของ Hendershot ในเขตเมืองประเทศฟิลิปปินส์ เมื่อ พ.ศ. 2509²

5.3 ช่วงระยะเวลาของการสมรสของสตรี ปัจจัยด้านช่วงระยะเวลาของการสมรสของสตรีนับว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดอีกปัจจัยหนึ่ง ที่มีอิทธิพลต่อภาวะเจริญพันธุ์ของสตรี เพราะโดยปกติสตรีจะมีบุตรจำนวนมากหรือน้อยอย่างไร ย่อมขึ้นอยู่กับช่วงระยะเวลาของการสมรส หรือช่วงระยะเวลาของการอยู่กับสามีฉันสามีภรรยา ค่าย และถ้าหากมีช่วงระยะเวลาของการสมรสนานขึ้น โอกาสที่จะมีบุตรจำนวนมากก็ย่อมจะสูงขึ้น หรืออาจจะกล่าวได้ว่า ภาวะเจริญพันธุ์ของสตรี จะมีความสัมพันธ์ในทางเดียวกันกับช่วง

¹Otis Dudley Duncan, "Farm Background and Differential Fertility," Demography 2 (1965) : 246-247.

²Gerry E. Hendershot, "Cityward Migration and Urbanization Fertility in the Philippines," Philippine Sociological Review 19 (July and October 1971) : 189.

ระยะเวลาของการสมรสของสตรี ดังนั้นจึงได้ตั้งสมมติฐานเอาไว้ว่า "ในช่วงระยะเวลาของการสมรสช่วงระยะเวลาเดียวกัน สตรีที่เคยย้ายถิ่นน่าจะมีภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่าสตรีที่ไม่เคยย้ายถิ่น" ข้อมูลในตารางที่ 12 ชี้ให้เห็นว่า สตรีที่เคยย้ายถิ่นในช่วงหนึ่งของชีวิตจะมีระดับภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่าสตรีที่ไม่เคยย้ายถิ่นในช่วงระยะเวลาของการสมรสช่วงระยะเวลาเดียวกันทุกช่วงระยะเวลา อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ หรืออาจจะกล่าวได้ว่ามีระดับภาวะเจริญพันธุ์ไม่แตกต่างกัน ทั้งที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และในเขตเมืองอื่น ๆ ยกเว้นในเขตกรุงเทพมหานคร เฉพาะสตรีที่มีช่วงระยะเวลาของการสมรส 6 - 10 ปี สตรีที่เคยย้ายถิ่นในช่วงหนึ่งของชีวิต จะมีระดับภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่าสตรีที่ไม่เคยย้ายถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สำหรับสตรีที่เคยย้ายถิ่นภายในห้าปี จะมีระดับภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่าสตรีที่ไม่เคยย้ายถิ่นภายในห้าปี ในช่วงระยะเวลาของการสมรสช่วงระยะเวลาเดียวกันทุกช่วง อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ หรืออาจจะกล่าวได้ว่ามีระดับภาวะเจริญพันธุ์ไม่แตกต่างกัน ทั้งที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และในเขตเมืองอื่น ๆ ยกเว้นในเขตกรุงเทพมหานคร เฉพาะสตรีที่มีช่วงระยะเวลาของการสมรส 6 - 10 ปี และในเขตเมืองอื่น ๆ เฉพาะสตรีที่มีช่วงระยะเวลาของการสมรส 11 ปีและสูงกว่าขึ้นไป สตรีที่เคยย้ายถิ่นภายในห้าปีจะมีระดับภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่าสตรีที่ไม่เคยย้ายถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

นั่นคือผลจากการศึกษานี้ไม่สนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งเอาไว้ ทั้งสตรีที่มีสถานภาพการย้ายถิ่นในช่วงหนึ่งของชีวิต และสตรีที่มีสถานภาพการย้ายถิ่นภายในห้าปี ทั้งนี้ก็อาจจะเป็นเพราะว่า มีช่วงระยะเวลาของการสมรสช่วงระยะเวลาเดียวกันนั่นเอง ซึ่งก็ได้ผลคล้ายคลึงกับการศึกษาของ เพ็ญพร วีระสวัสดิ์ ในประเทศไทย เมื่อ พ.ศ. 2512, 2513¹

¹Penporn Tirasawat, "Urbanization and Migrant Adjustment in Thailand," pp. 193-195.

ตารางที่ 12 จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยของสตรีที่เคยสมรส จำแนกตามสถานภาพการย้ายถิ่น ช่วงระยะเวลาของการสมรสของสตรี และเขตที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน

เขตที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน และช่วงระยะเวลาของ การสมรสของสตรี	สถานภาพการย้ายถิ่น			
	การย้ายถิ่นในช่วงหนึ่งของชีวิต		การย้ายถิ่นภายในห้าปี	
	เคยย้ายถิ่น	ไม่เคยย้ายถิ่น	เคยย้ายถิ่น	ไม่เคยย้ายถิ่น
รวมทุกเขตที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน				
รวม	3.8(1,048)*	4.1(918)	3.0(815)*	4.6(1,159)
น้อยกว่า 5 ปี	1.3(270)	1.3(198)	1.3(335)	1.5(133)
6 - 10 ปี	2.6(181)*	3.1(161)	2.7(158)*	3.0(184)
11 ปีขึ้นไป	5.2(597)	5.4(559)	5.0(322)*	5.4(842)
เขตกรุงเทพมหานคร (กรุงเทพ-ธนบุรี)				
รวม	3.7(709)*	4.1(437)	3.0(452)*	4.5(666)
น้อยกว่า 5 ปี	1.3(187)	1.4(89)	1.3(206)	1.5(68)
6 - 10 ปี	2.4(124)*	3.0(72)	2.4(85)*	2.9(110)
11 ปีขึ้นไป	5.1(398)	5.3(276)	5.1(191)	5.2(488)
เขตเมืองอื่น ๆ				
รวม	4.0(339)	4.1(481)	3.1(333)*	4.7(493)
น้อยกว่า 5 ปี	1.4(83)	1.3(109)	1.2(129)	1.5(65)
6 - 10 ปี	3.0(57)	3.1(89)	3.0(73)	3.2(74)
11 ปีขึ้นไป	5.4(199)	5.6(283)	5.0(131)*	5.7(354)

*มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 เมื่อใช้ค่า t ทดสอบทางเดียว

5.4 ความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิของสตรี
 บัณฑิตด้านความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิของสตรีนี้ เป็น
 บัณฑิตหนึ่งที่น่าจะมีผลต่อภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีได้โดยตรง เพราะว่าสตรีที่เลือกใช้วิธี
 การต่าง ๆ มาป้องกัน หรือขลอการมีบุตรของตนเอาไว้ ก็เพื่อต้องการลดจำนวนบุตร
 ของตนหรือยังไม่พร้อมที่จะมีบุตร ฉะนั้นจึงได้นำเอาบัณฑิตด้านความรู้ ทักษะ และการ
 ปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิมาศึกษาด้วย เพื่อศึกษาว่าสตรีที่มีสถานภาพสมรส
 ในปัจจุบัน (Currently Married) และมีความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติเกี่ยวกับการ
 ป้องกันการปฏิสนธิที่เหมือนกันหรือกลุ่มเดียวกัน สตรีที่เคยย้ายถิ่นกับสตรีที่ไม่เคยย้ายถิ่น
 จะมีภาวะเจริญพันธุ์แตกต่างกันหรือคล้ายคลึงกันหรือไม่ โดยได้ตั้งสมมติฐานเอาไว้ว่า
 "ในกลุ่มสตรีที่มีความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิกลุ่มเดียวกัน
 สตรีที่เคยย้ายถิ่นน่าจะมีภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่าสตรีที่ไม่เคยย้ายถิ่น"

5.4.1 ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิ จากตารางที่ 13 จะ
 เห็นว่า ในกลุ่มสตรีที่มีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิในกลุ่มเดียวกัน สตรีที่เคย
 ย้ายถิ่นในช่วงหนึ่งของชีวิตจะมีระดับภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่าสตรีที่ไม่เคยย้ายถิ่น โดยเฉพาะ
 สตรีที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร สตรีที่เคยย้ายถิ่นในช่วงหนึ่งของชีวิต จะมีระดับ
 ภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่าสตรีที่ไม่เคยย้ายถิ่น ในกลุ่มของความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการ
 ปฏิสนธิกลุ่มเดียวกันทุกกลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนสตรีที่อาศัยอยู่เขตเมืองอื่น ๆ
 สตรีที่เคยย้ายถิ่นในช่วงหนึ่งของชีวิตจะมีระดับภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่าสตรีที่ไม่เคยย้ายถิ่น
 ในกลุ่มของความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิกลุ่มเดียวกันทุกกลุ่ม อย่างไม่มีนัยสำคัญ
 ทางสถิติ หรืออาจจะกล่าวได้ว่ามีระดับภาวะเจริญพันธุ์ไม่แตกต่างกัน

สำหรับสตรีที่เคยย้ายถิ่นภายในห้าปี จะมีระดับภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่าสตรีที่ไม่
 เคยย้ายถิ่นภายในห้าปี ในกลุ่มความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิกลุ่มเดียวกันทุกกลุ่ม
 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และในเขตเมืองอื่น ๆ

ตารางที่ 13 จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยของสตรีที่มีสถานภาพสมรสใน
ปัจจุบัน จำแนกตามสถานภาพการย้ายถิ่น ความรู้ที่เกี่ยวกับการ
ป้องกันการปฏิสนธิ และเขตที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน

เขตที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน และความรู้เกี่ยวกับการ ป้องกันการปฏิสนธิของ สตรีที่มีสถานภาพสมรส ในปัจจุบัน	สถานภาพการย้ายถิ่น			
	การย้ายถิ่นในช่วงหนึ่งของชีวิต		การย้ายถิ่นภายในห้าปี	
	เคยย้ายถิ่น	ไม่เคยย้ายถิ่น	เคยย้ายถิ่น	ไม่เคยย้ายถิ่น
รวมทุกเขตที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน				
รวม	3.5(854)*	4.0(776)	2.9(717)*	4.4(925)
รู้	3.5(617)*	4.0(569)	3.0(528)*	4.3(669)
ไม่รู้	3.3(237)*	4.0(207)	2.4(189)*	4.6(259)
เขตกรุงเทพมหานคร (กรุงเทพ-ธนบุรี)				
รวม	3.3(563)*	4.0(373)	2.8(409)*	4.3(535)
รู้	3.3(402)*	4.0(276)	2.9(295)*	4.2(391)
ไม่รู้	3.0(161)*	4.2(97)	2.3(114)*	4.4(144)
เขตเมืองอื่น ๆ				
รวม	3.8(291)	3.9(403)	3.0(308)*	4.6(390)
รู้	3.7(215)	3.9(293)	3.1(233)*	4.5(278)
ไม่รู้	3.8(76)	3.9(110)	2.4(75)*	4.8(112)

*มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 เมื่อใช้ค่า t ทดสอบทางเดียว

นั่นคือ สตรีที่เคยย้ายถิ่นในช่วงหนึ่งของชีวิตจะมีระดับภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่า สตรีที่ไม่เคยย้ายถิ่นในกลุ่มความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิกลุ่มเดียวกันทุกกลุ่ม ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งเอาไว้ เฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครเท่านั้น ส่วนในเขตเมืองอื่น ๆ ผลที่ได้จากการศึกษานี้จะไม่สนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งเอาไว้ ทั้งนี้ก็อาจจะเป็นเพราะว่า กรุงเทพมหานครเป็นสังคมเมืองขนาดใหญ่ เต็มไปด้วยความสับสนวุ่นวาย เป็นสังคมแบบตัวใครตัวมัน หรือสังคมหลากหลาย (Heterogeneity Society) มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกิดขึ้นตลอดเวลา ฉะนั้นสตรีที่ย้ายถิ่นเข้ามาอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร จึงอาจจะใช้ระยะเวลาในการปรับตัวและครอบครัวมากกว่าสตรีที่ย้ายถิ่นเข้าไปอาศัยอยู่ในเขตเมืองอื่น ๆ

สำหรับสตรีที่เคยย้ายถิ่นภายในห้าปีกับสตรีที่ไม่เคยย้ายถิ่น ผลที่ได้จากการศึกษาสนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งเอาไว้ ทั้งที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และในเขตเมืองอื่น ๆ ซึ่งอาจจะเป็นเพราะว่าสตรีที่เคยย้ายถิ่นภายในห้าปียอมรับการเปลี่ยนแปลงในสิ่งใหม่ ๆ ได้ง่ายกว่าและมากกว่าสตรีที่ไม่เคยย้ายถิ่น ประกอบกับย้ายถิ่นเข้ามาอาศัยอยู่ในเขตเมืองไม่ถึงห้าปี อันเป็นช่วงระยะเวลาที่จำกัดเกินไปในการปรับตัวและครอบครัวให้คุ้นเคยกับแบบวิถีการดำเนินชีวิต และสภาพแวดล้อมทางสังคมและเศรษฐกิจในเขตเมืองที่ตนได้ย้ายถิ่นเข้าไปอาศัยอยู่ได้ทัน และเป็นที่น่าสังเกตว่าสตรีที่มีความรู้ในการป้องกันการปฏิสนธิ จะมีระดับภาวะเจริญพันธุ์สูงกว่าสตรีที่ไม่มีความรู้ในการป้องกันการปฏิสนธิ เฉพาะสตรีที่เคยย้ายถิ่นภายในห้าปี ทั้งที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และในเขตเมืองอื่น ๆ ซึ่งอาจจะเป็นเพราะว่าสตรีที่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธินี้คิดว่าตนเองมีบุตรในจำนวนที่เหมาะสมดีแล้ว จึงไม่จำเป็นต้องไขว่คว้าหาความรู้ในด้านนี้ก็ว่าได้

5.4.2 ทัศนคติเกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิ จากตารางที่ 14 จะเห็นว่า ในกลุ่มสตรีที่มีทัศนคติเกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิกลุ่มเดียวกัน สตรีที่เคยย้ายถิ่นในช่วงหนึ่งของชีวิตจะมีระดับภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่าสตรีที่ไม่เคยย้ายถิ่น อย่างไรก็ตามมี-

ตารางที่ 14 จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยของสตรีที่มีสถานภาพสมรสใน
ปัจจุบัน จำแนกตามสถานภาพการย้ายถิ่น ทัศนคติที่เกี่ยวกับการ
การป้องกันการปฏิสนธิ และเขตที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน

เขตที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน และทัศนคติที่เกี่ยวกับการ ป้องกันการปฏิสนธิของ สตรีที่มีสถานภาพสมรส ในปัจจุบัน	สถานภาพการย้ายถิ่น			
	การย้ายถิ่นในช่วงหนึ่งของชีวิต		การย้ายถิ่นภายในห้าปี	
	เคยย้ายถิ่น	ไม่เคยย้ายถิ่น	เคยย้ายถิ่น	ไม่เคยย้ายถิ่น
<u>รวมทุกเขตที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน</u>				
รวม	3.8(915)*	4.2(834)	3.0(714)*	4.7(1,049)
เห็นด้วย	3.5(480)*	4.0(459)	2.8(405)*	4.5(537)
ไม่เห็นด้วย	4.4(292)	4.8(271)	3.5(203)*	5.2(363)
แล้วแต่กรณี	3.6(143)	3.4(104)	2.5(106)*	4.2(149)
<u>เขตกรุงเทพมหานคร (กรุงเทพ-ธนบุรี)</u>				
รวม	3.7(593)*	4.2(381)	3.0(402)*	4.5(580)
เห็นด้วย	3.3(327)*	4.1(206)	2.7(221)*	4.2(313)
ไม่เห็นด้วย	4.4(172)	5.0(114)	3.5(110)*	5.3(178)
แล้วแต่กรณี	3.5(94)	3.1(61)	2.7(71)*	3.9(89)
<u>เขตเมืองอื่น ๆ</u>				
รวม	4.0(322)	4.2(453)	3.0(312)*	4.8(469)
เห็นด้วย	3.8(153)	4.0(253)	2.9(184)*	4.8(224)
ไม่เห็นด้วย	4.4(120)	4.6(157)	3.5(93)*	5.0(185)
แล้วแต่กรณี	3.7(49)	3.8(43)	2.3(35)*	4.6(60)

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 เมื่อใช้ค่า t ทดสอบทางเดียว

นับสำคัญทางสถิติ ทั้งที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และในเขตเมืองอื่น ๆ หรืออาจ
จะกล่าวได้ว่ามีระดับภาวะเจริญพันธุ์ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นในเขตกรุงเทพมหานคร เฉพาะ
สตรีที่เห็นด้วยกับการใช้วิธีการป้องกันการปฏิสนธิเท่านั้น สตรีที่เคยย้ายถิ่นในช่วงหนึ่งของ
ชีวิต จะมีระดับภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่าสตรีที่ไม่เคยย้ายถิ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สำหรับสตรีที่เคยย้ายถิ่นภายในห้าปี จะมีระดับภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่าสตรีที่ไม่
เคยย้ายถิ่นภายในห้าปี ในกลุ่มทัศนคติเกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิกลุ่มเดียวกันทุกกลุ่ม
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และในเขตเมืองอื่น ๆ

นั่นคือ สตรีที่เคยย้ายถิ่นในช่วงหนึ่งของชีวิต จะมีระดับภาวะเจริญพันธุ์ไม่แตก
ต่างกับสตรีที่ไม่เคยย้ายถิ่นในกลุ่มทัศนคติเกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิกลุ่มเดียวกันทุก
กลุ่ม ซึ่งไม่สนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งเอาไว้ แต่สตรีที่เคยย้ายถิ่นภายในห้าปี จะมีระดับภาวะ
เจริญพันธุ์ต่ำกว่าสตรีที่ไม่เคยย้ายถิ่นภายในห้าปี ในกลุ่มทัศนคติเกี่ยวกับการป้องกันการ
ปฏิสนธิกลุ่มเดียวกันทุกกลุ่ม ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งเอาไว้ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่า
สตรีที่เคยย้ายถิ่นภายในห้าปี ยอมรับการเปลี่ยนแปลงในสิ่งใหม่ ๆ ใต้ง่ายกว่าและมาก
กว่าสตรีที่ไม่เคยย้ายถิ่น และสตรีที่ เคยย้ายถิ่นในช่วงหนึ่งของชีวิต ประกอบกับสตรีที่ เคย
ย้ายถิ่นภายในห้าปี คือสตรีที่ย้ายถิ่นเข้ามาอาศัยอยู่ในเขตเมืองไม่ถึงห้าปี อันเป็นช่วง
ระยะเวลาที่จำกัด กินไปในการปรับตัวและครอบครัวให้คุ้นเคยกับแบบวิถีการดำรง
ชีวิต และสภาพแวดล้อมทางสังคมและเศรษฐกิจในเขตเมืองได้ทัน

5.4.3 การปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิ อาจจะกล่าวได้ว่า
การปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิของสตรี หรือการใช้วิธีการต่าง ๆ ในการ
ป้องกันการปฏิสนธิของสตรีนี้มีผลโดยตรงต่อการลดจำนวนบุตร หรือสามารถทำให้ภาวะ
เจริญพันธุ์ลดต่ำลงได้ ฉะนั้นจึงสนใจศึกษาว่าในกลุ่มสตรีที่มีการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้อง
กันการปฏิสนธิกลุ่มเดียวกัน สตรีที่ เคยย้ายถิ่น กับสตรีที่ไม่เคยย้ายถิ่น จะมีระดับภาวะ
เจริญพันธุ์แตกต่างกันหรือไม่ จากตารางที่ 15 จะเห็นว่า ในกลุ่มการปฏิบัติเกี่ยวกับการ
ป้องกันการปฏิสนธิกลุ่มเดียวกัน สตรีที่ เคยย้ายถิ่นในช่วงหนึ่งของชีวิต จะมีระดับภาวะ-

ตารางที่ 15 จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยของสตรีที่มีสถานภาพสมรสใน
ปัจจุบัน จำนวนสถานภาพการย้ายถิ่น การปฏิบัติเกี่ยวกับการ
การป้องกันการปฏิสนธิ และเขตที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน

เขตที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน และการปฏิบัติเกี่ยวกับ การป้องกันการปฏิสนธิ ของสตรีที่มีสถานภาพ สมรสในปัจจุบัน	สถานภาพการย้ายถิ่น			
	การย้ายถิ่นในช่วงหนึ่งของชีวิต		การย้ายถิ่นภายในห้าปี	
	เคยย้ายถิ่น	ไม่เคยย้ายถิ่น	เคยย้ายถิ่น	ไม่เคยย้ายถิ่น
<u>รวมทุกเขตที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน</u>				
รวม	3.5(847)*	4.0(773)	2.9(711)*	4.4(921)
เคยใช้หรือกำลังใช้	3.9(326)*	4.2(311)	3.3(273)*	4.5(370)
ไม่เคยใช้	3.2(521)*	3.8(462)	2.5(438)*	4.3(551)
<u>เขตกรุงเทพมหานคร (กรุงเทพ-ธนบุรี)</u>				
รวม	3.3(553)	4.0(371)	2.8(402)*	4.3(530)
เคยใช้หรือกำลังใช้	3.7(223)*	4.3(163)	3.3(166)*	4.5(225)
ไม่เคยใช้	2.9(330)*	3.8(208)	2.3(236)*	4.0(305)
<u>เขตเมืองอื่น ๆ</u>				
รวม	3.8(294)	3.9(402)	3.0(309)*	4.6(391)
เคยใช้หรือกำลังใช้	4.1(103)	4.1(148)	3.4(107)*	4.6(145)
ไม่เคยใช้	3.6(191)	3.8(254)	2.7(202)*	4.5(246)

*มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 เมื่อใช้ค่า t ทดสอบทางเดียว

เจริญพันธุ์ต่ำกว่าสตรีที่ไม่เคยย้ายถิ่น โดยเฉพาะสตรีที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร สตรีที่ เคยย้ายถิ่นในช่วงหนึ่ง ของชีวิตจะมีระดับภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่าสตรีที่ไม่เคยย้ายถิ่น ในกลุ่มการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิกลุ่มเดียวกันทุกกลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนสตรีที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองอื่น ๆ นั้น สตรีที่ เคยย้ายถิ่นในช่วงหนึ่ง ของชีวิต จะมีระดับภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่าสตรีที่ไม่เคยย้ายถิ่น ในกลุ่มการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิกลุ่มเดียวกันทุกกลุ่มอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ หรืออาจจะกล่าวได้ว่ามีระดับภาวะเจริญพันธุ์ไม่แตกต่างกัน

สำหรับสตรีที่ เคยย้ายถิ่นภายในห้าปี จะมีระดับภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่าสตรีที่ไม่เคยย้ายถิ่นภายในห้าปี ในกลุ่มการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิกลุ่มเดียวกันทุกกลุ่ม ทั้งที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และในเขตเมืองอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

นั่นคือ ผลจากการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า สตรีที่ เคยย้ายถิ่นในช่วงหนึ่ง ของชีวิต จะมีระดับภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่าสตรีที่ไม่เคยย้ายถิ่น ในกลุ่มการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิกลุ่มเดียวกันทุกกลุ่ม ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งเอาไว้ เฉพาะสตรีที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร เท่านั้น ส่วนสตรีที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองอื่น ๆ ผลที่ได้จากการศึกษานี้ไม่สนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งเอาไว้ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่า กรุงเทพมหานครเป็นสังคมเมืองขนาดใหญ่ เต็มไปด้วยความสับสนวุ่นวาย เป็นสังคมแบบก้าวไกลก้าวมัน หรือสังคมหลากหลาย (Heterogeneity Society) มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ฉะนั้นสตรีที่ย้ายถิ่นเข้ามาอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร จึงอาจจะต้องใช้ระยะเวลาในการปรับตัวและกรอกรั้วนานกว่าสตรีที่ย้ายถิ่นเข้าไปอาศัยอยู่ในเขตเมืองอื่น ๆ สำหรับสตรีที่ เคยย้ายถิ่นภายในห้าปี กับสตรีที่ไม่เคยย้ายถิ่นภายในห้าปีนั้น ผลจากการศึกษานี้จะสนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งเอาไว้ ทั้งที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และในเขตเมืองอื่น ๆ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าสตรีที่ เคยย้ายถิ่นภายในห้าปียอมรับการเปลี่ยนแปลงในสิ่งใหม่ ๆ ได้ง่ายกว่าและมากกว่าสตรีที่ไม่เคยย้ายถิ่น และสตรีที่ เคยย้ายถิ่นในช่วงหนึ่ง ของชีวิต ประกอบกับเป็นการย้ายถิ่นเข้ามาอาศัย-

อยู่ในเขตเมืองไม่ถึงห้าปี อันเป็นช่วงระยะเวลาที่จำกัดเกินไปในการปรับตัวและ
ครอบครัวย้ายถิ่น ควบคู่กับแบบวิถีการดำรงชีวิต และสภาพแวดล้อมทางสังคมและเศรษฐกิจ
ในเขตที่ตนได้ย้ายถิ่นเข้าไปอาศัยอยู่ไค้ทัน ซึ่งก็คล้ายคลึงกับผลจากการศึกษาของ
Hendershot ในเขตเมือง ประเทศฟิลิปปินส์ เมื่อ พ.ศ.2509¹

ดังนั้นสามารถกล่าวได้ว่า การย้ายถิ่นจะมีผลต่อภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีได้
ซึ่งอาจจะเป็นเพราะว่า การย้ายถิ่นเป็นกระบวนการคัดเลือกอย่างหนึ่ง หรือเพราะ
ผู้ย้ายถิ่นยอมรับการเปลี่ยนแปลงในสิ่งใหม่ ๆ ใ้ได้ง่ายกว่าและมากกว่า ผู้ที่ไม่เคยย้ายถิ่น
หรืออาจจะเป็นผลเนื่องมาจากการปรับตัวเองของผู้ย้ายถิ่นที่มีต่อเขตที่ตนได้ย้ายถิ่นเข้า
ไปอาศัยอยู่ หรืออาจจะเป็นผลมาจากที่กล่าวมาทั้งหมดประกอบกัน เพราะว่าถึงแม้จะมี
การใช้วิธีการป้องกันการปฏิสนธิในกลุ่มเดียวกัน สตรีที่ เคยย้ายถิ่นก็ยังคงมีภาวะเจริญ
พันธุ์ต่ำกว่าสตรีที่ไม่เคยย้ายถิ่นอยู่นั่นเอง โดยเฉพาะสตรีที่ เคยย้ายถิ่นภายในห้าปี

โดยสรุปแล้วจะเห็นได้ว่า ในลักษณะทางด้านประชากรกลุ่มเดียวกัน สตรีที่
เคยย้ายถิ่นในช่วงหนึ่งขงชีวิต จะมีระดับภาวะเจริญพันธุ์ไม่แตกต่างกับสตรีที่ไม่เคยย้าย
ถิ่น ทั้งที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และในเขตเมืองอื่น ๆ ยกเว้นในบางปัจจัย
และอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครเท่านั้น เช่น ปัจจัยในด้านความรู้ และการปฏิบัติ
เกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิ นั่นก็คือส่วนใหญ่จะไม่สนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งเอาไว้ แต่
สตรีที่ เคยย้ายถิ่นภายในห้าปีจะมีระดับภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่าสตรีที่ไม่เคยย้ายถิ่นภายใน
ห้าปี ในลักษณะทางประชากรกลุ่มเดียวกันเกือบทุกกลุ่ม ทั้งที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพ -
มหานคร และในเขตเมืองอื่น ๆ ยกเว้นในปัจจัยด้านอายุ เฉพาะที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง

---

¹Gerry E. Hendershot, "Cityward Migration and Urbaniza-
tion Fertility in the Philippines," Philippine Sociological
Review 19 (July and October 1971) : 188-189.

อื่น ๆ และปัจจัยด้านช่วงเวลาของการสมรสของสตรี ทั้งที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และเขตเมืองอื่น ๆ ซึ่งจะไม่สนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งเอาไว้ นั่นก็คือผลจากการศึกษาส่วนใหญ่จะสนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งเอาไว้ โดยเฉพาะสตรีที่เคยย้ายถิ่นภายในห้าปี กับสตรีที่ไม่เคยย้ายถิ่นภายในห้าปี